In presenti libello cõtinen-

tur duo singulares et perutiles tractatꝰ quoꝝ primus est De salute corporis quē edidit excellentissimus ac probatissimus medicine Doctor dñs Guibelmus de saliceto ad inclitū Alfonsum Arrogonie et Cicilie Regem. ¶ Secundus ꝟo tractatus est de salute anime Hūc miro quodam ac diuino magis q̄ȝ humano artifitio cõposuit Reuerendissimus pater dominus Cardinalis de turre cremata ordinis predicatoꝝ sacrepagine doctor eximius.

¶ Titulus primus horum duorum tractatuum.

¶ Ad inclitū alfonsum arrogonie et cicilie regē tractat⁹ de salute corpis editus bononie per insignē virum dn̄m Guil.helmū de saliceto medicine doctorem famosissimuz Incipit feliciter.

Alus corpis potissime cōsistit in cōseruatōe sanitatis.. cōnseruatio aūt sanitatis in debita cōmensuratōe sex rez̄ innaturaliū a quib₉ tota dependet sanitas. vt tertio tegni asserit Galienus. que sunt Aer. cib₉ potus somn⁹ vigilia. Motus quies. Repletio inanitio. et accidentia anime. Idcirco ego Guilhelmus de saliceto medicinaliū doctor studij Bononiensis minim⁹ ad honorē dei et zelum publice vtilitatis. instante quoq̄. immo iubēte inclito arragonū et cicilie rege. tractatū de salute corporis breuiter atq̄ vt spero non inutiliter scribere adorior. imitādo vestigia predecessorz̄ meorz̄. maxime vero preceptoris olim mei dn̄i. p. de tussignano nihil ei derogando. sed honorando potius eumq̄ insequēdo cū additionib₉ multis. Scripsit eñ tractatū de ea re optimū. et pulchra sunt que scribit atq̄ vtilia. sed generalia satz̄. ego vero magis ad particularia descendā. Procedit autez dictus p̄ceptor meus ordinate ad modum per certas regulas iuxta numez̄ sex rez̄ innaturaliū predictaruz. et nos similiter in his additionib₉ nostris ita faciemus. suasq̄ hm̄oi regulas ⁊ sua verba omnia fideliter prout iacent ad longū recitabim⁹ et post quālibet regulam quod nostrū est per modum additionū subiungemus.

¶ Prima igitur sua regula de aere talis est.

Uamuis non sit tanta vis in electione aeris tpe sano sicut tpe epidimico. consulti⁹ tñ est morari in bono et puro aere semoto a stagnis et locis palustrib₃ q̃ in ɔ̃rio. Aduertēdū etiā q̧ pnitiosa res ē et male ɔñe hr̃e cloacā p̄sertim fetidā iuxta camerā. inde eñ p̄t causari febris pestilentialis. in quo multi male sciunt curare. ☞ Additio. Cōueniens et necessariū est vt corpora sana morant̃ in locis in quib₃ calor nō sit ita fortis q̧ hūiditatē corpis in sudorē resoluat. Nā talis resolutio facit calorē et sp̄us exalare. ⁊ ꝓpterea totū corp⁹ debilitat et p̄parat ip̄m ad egritudines et syncopim. Similiter nō debet esse frig⁹ tāte intēsionis vt ex eo corpa cōtrahant̃ et horripulent̃. q₂ tale frigus p̄parat ad extinctōem finaliter caloris naturalis et mortificatōem membroꝝ et corruptōem digestionis. Terra et māsiones nō sint humide nimis neq̧ molles neq̧ palludinose neq̧ puluerulēte. sed sint inter has dispositōes medie. Igitur si loca fuerint nimis calida vel frigida. temperent̃ cū cōtrario. Et si sint puluerulenta et sordida cū aqua talia loca rorāda sunt. vt ex tali rotatōe temperamentū recipiant. Si ṽo sint humida palludinosa aut mollia. morandū est sup solaria et loca alta. et exsiccent̃ loca cū igne suffumigationib₃ de thure myrra et similib₃. Et hoc est q̧ vult. Ga. in libro tegni capitulo de causis vbi dicit q̧ om̄e immoderatū reducit̃ ad moderatū p immoderatū contrariū. Māsiones ṽo exercituales si q̇s cogeretur stare in cāpo sic ordinent̃ Tentoria debēt multū separari ab inuicem. et reuolui porte versus septentrionē si est estas. si ṽo est hyems ecōtrario. Et si herbe mali odoris ibi fuerint vel cadauera aut alie res fetide cōburant̃. q₂ ignis remouet oēm malitiā et fetorem a rebus.

¶ Scd̃a regula de Cibo et potu.

Scribit isaac in libro viatici. Conseruator sanitatis stomachū custodiat. ne cū cib₃ sit ei necessari⁹ ip̄m ꝓhibeat. neq̧ ei vnq̃ plus det de cibo vel potu quam digerere valeat. Quesitū eñ fuit a Galieno que nā esset medicina pfectior. q̇ respōdit abstinētia. Que est duplex. vniuersalis videlicet et particularis. vniuersalis vt hō totaliter abstineat a cibo ⁊ potu donec appetit⁹ sensibiliter vel rōnabiliter confortet̃. Et dico rōnabiliter. aliq̄n eñ cōtingit q̧ a calore fundi stomachi in ieiuno fumi et vapores resoluunt̃ impedientes orifitiū stomachi vbi viget virt⁹ appetitiua. et causant ibi repletōe₃ siue saturitatē fantasticā. vñ sumpto pauco cibo fumi deponūtur et virt⁹ appetitiua confortat̃. Ecce ꝓpter hāc cām nō est bonū vltra modū ieiunare. q₂ stomachus exinanit⁹ attrahit sibi ab om̄ib₃ mēbris diuersos humores q̇ corrūpunt̃ in ea et sunt cause multaꝝ egritudinū. vt ait Gal'. Sed particularis abstinētia est abstinere a reb₃ similib⁹ cōplexioni. sicut coleric⁹ ab allio pipere. et vino forti. ceterisq̧ reb₃ calidis et sicc₃. flegmatic⁹ a reb₃ flegmaticis. ⁊ cēt'. Rō aūt quare antiq̇ iusserūt tā paꝝ comedere est vt calor naturalis dominet̃ rei digestibili Nā si in comestione passiuū p̄dominet̃ actiuo. generat̃ fastidiū q̇d est magnū p̄paramentū ad sanguinē corrūpendū. ⁊ ad malos humores ⁊

morbos generandum]

☞ Additio. In mensuratōe cibi et potus oportet cōsiderare quātitatē. qualitatē. consuetudinē. et regionē. De his duobꝫ vltimis ait auicenna li. i. ca. de eo qđ cōmedit et bibit Regiones habent ꝓprias naturas et vsus sunt res extra rōem et in hoc experimentū vincit rōem Dicit etiā ibidē. Est nanqꝫ cibꝫ qui solet cōmedi in quo existit aliqđ nocumentū melior cibo bono nō vsitato. Cōcordat ip̄o. scđa particula amphorismorū dicēs Ex multo tp̄e consueta. et si fuerint deteriora insuetis. minꝰ molestare consueuerūt. Et iterū in alio amphorismo. Assueti assuetos ferre labores. et si fuerint senes debiles fortibus iuuenibꝫ facilius ferunt. Preterea regio frigida meliꝰ et cū minori lesione sustinet errores comedendi et bibendi q̄ regio calida. eo q natura in regione frigida fortior est q̄ in calida et ventres calidiores et oīa interiora in tp̄ibus frigidis. De quibꝫ ait ip̄o. prima particula amphorismorū. Ventres vere et hieme calidissimi sunt natura. Silr dicimus de regionibꝫ. Quātitas cibi et potus taliter mēsurari debet ne stomachus venter aut ipocūdria tensione grauenter. Qualitas primo mensuratur p sapore. vnde Auicen. li. i. ca. de eo qđ cōmedit et bibit. Nutriens melius est quod melius sapit dūmodo bone fuerit sube. Scđo ex cognitione complexionis ꝛ cópositionis eiꝰ qui regitur. quia si fuerit complexionis calide et compositiōis rare. regat cum calido habente aliquā viscositatē moderato vsu Silr em̄ augmentat et confortat suū simile. dūmodo vsus sit temperatꝰ. Si vero non sit tp̄atus facit suū simile furere. Et quod dictū est de vno genere cōplexionis et cōpositionis intellige de omnibꝫ alijs.

¶ Tertia regula de somno et vigilia.

☞ Non est bonū immediate sompto prādio dormire. Si vero dormiendū est. tunc parū dormiat. et longe a prandio. Alioquin sequeret capitis dolor. indigestio stomachi. et reuma. Ergo dormire coactus remota zona et calciamentis primo p dimidiā horā sup latꝰ dextrum quiescat. et p aliā dimidiā sup sinistrū. donec hora finiat et nō ampliꝰ ob cām p̄dictā. Et scito q dormitio ante prādiū macillentū reddit corpus. qꝛ humiditatē eiꝰ exsiccat. sed post refectōez impinguat Quilibet aūt p̄cipue refectꝰ semp teneat in tp̄e dormitōis caput eleuatum et pectus. ne cibus redundans ad orificium stomachi ipsum aggrauet et per consequens caput et mēbra spiritualia indeledant ☞ Additio Quamuis somnus diurnus vituperetur nocturnus vero sit naturalis et a phisicis approbatus. si tamen hoc nocte vigilauerit propter causas commode potest dormire in die. maxime si fuerit consuetus. Nā consuetudo in talibus malitiam remouet. Preterea somnus debite factus aufert dolorez et lassitudinem aquisitam ex labore et vigilijs et impinguat corpꝰ. i. maxīe cū tp̄e fuerit tp̄atus. Si vero prolixus ꝛ nimius fuerit reddit corpus lassum et pigrum et superfluitatibꝫ plenū.

¶ Quarta regula de motu et quiete.

☞ Scitote q duplex est motus siue exercitiũ scz temperatũ seu equale quod toti corpi prestat calorem temperatũ siue equalem. i. nõ excedentẽ. et tale exercitiũ in splendide ⁊ quiete viuentibus abũ preocupare dz. Nã p ipm calor naturał mouet a centro ad circũferẽtiã et excitat in toto corpe. q adiut per calorẽ acquisitũ ex pte exercitij hũiditates supfluas sub quibus latitabat in toto corpore cõsumit. quib cõsumptis ipse calor naturalis fit acutior ad digestionem celebrãdã Ecce q̃ʒ vtile est tale exercitiũ p quod etiam corpus humanũ a medicinis laxatiuis excusatur. si fiat quomodo ⁊ qñ oportet. Aliud est exercitiũ inequale seu intemperatũ. illud prestat toti corpori calorẽ inequalẽ id est excedentẽ et in fine infrigidat et exsiccat. Cuius ratio est quia per ipm multũ cõsumitur de calido et humido naturali. et ita debilitat virtutem naturalẽ in membris. que ṽtus in calido et humido cõsistit. ut ait phs. Tale igitur exercitiũ non cõpetit in regimine sanitatis. Si tñ per errorem cõtigerit subtrahi debet de cibo. et addi de potu. eo q potus facilius digeritur q̃ʒ cibus. vt patet in viatoribus. Quod tamẽ intellige de tali potu qui simul est cibus et pot et nõ de aqua que est potus tantũ. Ipsa eñ aqua post tale exercitiũ esset venenũ scdm Auicennam. extinguendo scz calorem et ipm mortificãdo in membris principalibus que sũt. cor. epar. cerebrũ. Aduertendũ tamen q exercitiũ equale frequentius debet fieri in hieme et in vere q̃ʒ in antumno vel estate eo q superfluitate plus abundant in illis tpibꝫ. qr etiã in estate ⁊ autũno multa fit cõsumptio hũiditatuʒ a calore aeris ⁊ aptione pororum. nec tãtũ comedit in illis tpibꝫ sicut in hieme et in vere. Nõ tñ excludo qn tũc debeat vti exercitio equali sed nõ ita frequẽter sicut alijs duobꝫ tpibꝫ. rationibꝫ adiũctis.

☞ Additio. Cõcordat almãsor. li. iiij. ca. de mẽsuratõe motus. vbi dicit q mot mediocris añ comestionẽ excitãdo calorẽ ⁊ remouendo supfluitates a corpe pparat stomachum ad recipiendũ cibuʒ cũ auiditate et ipm digerendũ. et ideo añ comestionẽ est sanitatis cõseruatiuus. sed post comestionẽ qr facit calorẽ naturalẽ ad exteri exalare spũs debilitãdo. p istã viã ṽtutes naturales et digestionẽ corrũpit. ⁊ ƀm hoc est infirmitatis generatiu Suauis ṽo et debilis et paruus et tard et curt post comestionẽ adiuuat ad meliorẽ et citiorẽ descẽsum cibi ad fundum stomachi. Hoc etiã vult Auicenna. primo canone capitulo de eo qd comedit et bibit.

Quinta regula de repletione et inanitione

☞ Anteq̃ʒ eatur ad mẽsam quãtũ possibile est supfluitates pcedẽtis digestiõis expellant. ne fiat cõmixtio puri cũ impuro. neue stomachi et intestinoꝝ ṽtus cõturbet Et ƀm Aristotilẽ q̃tuor sunt cause multaꝝ egritudinũ scz diuersitas ferculoꝝ. plõgatio mẽse. indebita masticatio. et nimi acfrequẽs pot in mẽsa. Primo qñ varia comedũtur fercula tũc forsan pmũ est durioris digestiõis mediũ aũt facilis. tertiũ ṽo mediocris. ⁊ sic fit altricatio cibarioꝝ. vñ varij diuersiq generant humores. et natura multũ laborat digerẽdo. Scdo in plõ

gatõe mẽse primũ qñqȝ ꝑus digerit et in feces vertit ꝙ vltimũ incipiat digeri. et tũc digestũ trahit indigestũ ad ipm eparq est princeps operis et coc⁹ nature. Tertio necessaria est pfecta epularum masticatio. Natura eñ dentes ordinauit vt cõterent cibũ atqȝ mollificẽt anteqȝ ad locũ digestiõis videlicet ad stomachũ trãsmittat. Qui ꝟo nõ cõterit epulas suis dentibꝫ pfecte masticãdo is naturã sui corpis multũ defraudat. sibiqȝ multas ac varias ꝑparat passiões. Hinc ẽ ꝙ voraces ⁊ gulosi sepenumero egrotãt: raroqȝ vel nunqȝ ad maturã puenitit senectutẽ. Quarto nimi⁹ ac freqns pot⁹ impedit digestionẽ quẽadmodũ supfundere aquã olle bulliẽti impedit ei⁹ feruorem Semel tñ in die comedere esset laudabile quo ad aliquos vt sunt pingues ⁊ flegmatici hñtes meat⁹ latos. secus ꝟo est de colericis macribꝫ. calidisqȝ ⁊ siccis corpibꝫ hñtibus meat⁹ strictos. vt ait Auicen. Uel saltem si bis comedẽdũ ẽ. sit ipa cena modica in omĩ tpe Ter aũt in die comedere omino fugiẽdũ est Juxta illõ Qui semel ẽ iust⁹. q bis vir. bestia q plus Et g̃ annũtio vob ꝙ infiniti moriũt ex repletõe nimia pauci ꝟo ex ieiunio vł inanitõe. Juxta illõ. Excessus facim⁹. sȝ nos annosqȝ voram⁹ Caueat aũt cõseruator sanitatis in qcunqȝ refectõe comedere vsqȝ ad sacietatẽ. qr valde nociua est tal' comestio in q' nõ sentit aliqs loc⁹ vacu⁹ in stomacho Sȝ illa deterior q temperamẽtũ egredit et in stomacho natat. Surge g̃ de mẽsa cũ aliqli esurie que mox sublatis epulis euanescet Et si aliq die excessum fuerit tũc seqnti die comedat et bibat famelice. ne fastidiuȝ generet. ☞ Additio Balneũ est de gñe repletõis Nã si fuerit tepidũ ⁊ fiat post refectões cũ cibꝫ digest⁹ est in stomacho corp⁹ impinguat Est etiã de gñe inanitõis Nã si fiat añ refectõem seu corpe inanito. et hoc est post oẽm digestionẽ. et post mũdificatõem egestiõis et vrine. et sit calidũ suffitiẽter. et in eo hõ sudauerit. et fricatõem in eo multã sustinuerit. corpus extenuat et desiccat. magis aũt si in eo dormierit Qd dr in regula Semel tñ in die comedere laudabile eẽ. Cõcordat Gal. in de ingenio sanitatis dicẽs ꝙ oĩs hõ san⁹ inter diẽ et noctẽ ad minus semel ⁊ ad pl⁹ bis. manescȝ ⁊ vespe comedere dȝ Sȝ qd meli⁹ et temperati⁹ oĩbꝫ hoibꝫ existit ẽ vna die comedere semel ⁊ hoc circa meridiem et post tertiã: et alia die bis añ tertiã videlicet ⁊ in vespis. ⁊ sic cõtinuare hãc alternatiuã. et in hoc cõueniũt oẽs phici Sȝ comedere semel corpibꝫ magis extenuatis vt colericis vel melãcolicis incõueniẽs ẽ ⁊ inutile valde Colericis ꝑpter nimiã acuitatẽ q resoluit humiditatẽ substãtialẽ ⁊ sudorẽ Melãcolicis ꝑpt debilitatẽ ꝟtutis naturalis et caloris etiã qr ꝑpt crudelitatẽ mẽbrorum vẽtocõsumunt. Quorum virt⁹ debil' multũ cibũ vnica vice sumptũ digerere et rectificare nõ pñt Comedat ergo melancolicus bis in die et parũ qualibet hora:

¶ Sexta regula de accidentibus anime.

Scitote insup ꝙ gaudiũ nimiũ nimiaqȝ ira pariformiter euitari debẽt. Nã cito appet eorum mala et pernitiosa impssio ☞ Additio. Ut vult almãsor ca. de cõseruatiõe sanitatis Gaudiũ tpatũ qd fit cũ pui-

tione z nō subito excitat naturā z cōfortat oēs ꝟtutes aīales z natu
rales z spūs adiuuat sanos ad oēs actōes meliꝰ z nobiliꝰ faciēdas
ꝓpt hoc bonū ē oīb; hoīb; nisi indigētib; minoratōne carnis. qꝛ gau
diū multiplicat carnē in corpe z hūiditatē Gaudiū ꝟo qđ subito et
absq; ꝑulsiōe fit. qꝛ subito inducit euētatōez in spūalib; et calore c, i-
stēte circa cor facit spm̄ et calorē exalare absq; reditu ad cor. z sic su-
bitā mortē inducit. Ira ꝟo inflāmādo spm̄ et calorē in corde si pseue
rauerit inflāmat cor et mēbra z facit possidere febrē. z spēalit si hō
fuerit calide nature. ꝓpterea tales ꝑcipue abstiere dn̄t Dn̄tes āt cor
frigidū et cōplexionē frigidā cōfortat. nisi nimia et cōtinua fuerit ni
misq; pseuerauerit. vñ talib; aliqñ vtilis cēset Ampliꝰ nimia cura
tristitia et sollicitudo carnē et spūs diminuūt et fatiūt hoiez melā-
licū et immobilē. oēsq; opatōes aīales et naturales dirimunt ac de-
struunt Et iđo hō q̄ sanꝰ viuere desiderat dꝫ eas vitare ꝓ posse nisi
dū intēdit minorare carnē et hūiditatē corpis vt dictū est. et per car-
nem multiplicatā timet ne infirmitates incurrat.

Ultima regula de quattuor anni temporibus.

Bseruāda sūt q̄ttuor anni tpa q̄ sūt ver. estas. autūnꝰ. z hi
ems Ver incipit in medio marcij durās vsq; ad mediuz iu-
nij z ē calidū et humidū aereū. z in eo ē germinatio sanguis
eo q2 ē tpate nature Vñ in eo tpe expedit comedere pullos gallina-
rū. turtures. oua sorbilia. et lactucā cū aceto. lac caprinum. et pisces
aspratiles cōditas cū spetieb; aromaticꝫ. Et nullū tps aptiꝰ ē fleubo
thomie sudori medicinis laxatiuis et ceterꝫ purgamentꝫ Nā q̄cq̄d
erroris medicine ex cura vel fleubothomia in alijs tpib; accidit. hoc
tps verꝫ suo tpamēto et sua nobilitate restaurat. Estas incipit i me-
dio iunij durās vsq; ad mediū septēbrꝫ. et ē calida et sicca ignea In
q̄ tpe excitat̄ q̄dā humor q̄ đr colera rubea Quare cauēdū ē ab omni
eo qđ ē calide et sicce nature ab esu et potōe calidis. et a nimia saturi
tate ꝑcipue in h̄ tpe ne extinguat̄ calor naturalꝭ Comedat̄ q̄cq̄d fue-
rit frigide et humide nature. vt carnes vituline cuz aceto. cucurbite
et pulli saginati ex farina ordeacea. et fructib; acetosis Venꝰ coherce
atur z motꝰ siue exercitiū nimiū. et balnea modice fiāt. Autūnꝰ inci
pit in medio septēbrꝫ durās vsq; ad mediū decēbris Frigidꝰ ē z sic-
cus terreꝰ. in q̄ gñat̄ colera nigra. melācolia Vtēdū ē reb; calidis sꝫ
et humide nature. vt sunt pulli agni. vue dulces. vinū vetꝰ z subtile
et sitib; Exercitiū in h̄ tpe et balnea et purgatiōes magꝭ ꝑmittūt̄ q̄ꝫ
in estate Hiems incipit in medio decēbrꝫ durās vsq; ad mediū mar
tij Frigida ē z humida aq̄a. in q̄ tpe gñat̄ flegma Vtendū ē ğ reb;
calidis et sicce nature. vt pulli colūbaꝝ. et arietū carnes z assature z
vniuersa pinguia. ficꝰ. nuces. vinū rufuz optimū. et olera Abstineat̄
a solutōe vētrꝫ et fleubothomia nisi necessitate vrgēte Exercitiū mo
deratū in h̄ tpe plurimū cōmēdat̄ Hec habui q̄ dicerē de regimīe sa
nitatꝫ a radicib; phice ꝟitatꝫ sumpta. aduersꝰ q̄ si q̄sq; volet arguere

garrulꝰ ille erit potiꝰ q̄ꝫ disputator Ea ꝓ si custodierit hoīes. sani ꝑfecto ꝛ lōgeuo tp̄e viuēt Sin minꝰ. nō medicꝫ. nō arti medicīe. sꝫ stultitie sꝫ inobediētie sꝫ sue negligētie ascribāt. ☞ Additio. Que si in oībꝫ obſuare nolint. q̄ ad aliq̄ saltē id fatiāt Ea em̄ q̄nto meliꝰ ꝑ..osiusq̧ obseruauerint. tāto melioꝛ ē p̄ciosioꝛēq̧ sanitatē mūdioꝛem senectutem et vitam longioꝛē soꝛtientur.

¶ Particula scd̄a huius opis.

☞ De ꝓnosticꝫ seu ꝓuisione futurarꝫ egritudinū ex signis antecedētibꝫ. et de cōsilio p̄seruatiuo ab eisdem egritudinibꝫ.

D salutē coꝛpis duo ꝓncipalit̄ req̄rūt̄. scꝫ cōueniēs oꝛdiatio sex rerꝫ inaturaliū d̄ q̄ statim diximꝰ Aliđ ē ꝓuidere ꝑ signa sup futurā egritudinē ne eueniat: aut absq̧ forti lesiōe eueniat cū q̄ ꝑm tractatū salutꝫ coꝛpis seu cōſuatōis sanitatꝫ fatiemꝰ Nā hec scd̄a ps ē valde vtil̄ i regimīe sanitatꝫ ꝛ ī oīni opatiōe q̄ depēdet ex futō. vt vult ipo. in ꝓlogo ꝓnosticorꝫ Igit̄ si doloꝛ capitꝫ vl̄ emig̃nea foꝛtꝫ ꝛ māsiuꝰ fuerit cauēdū ē ne humoꝛes ad ocl̄os descēdāt ꝛ dilatarēt pupillā ꝛ generēt ī oculo seu ocul̄ maculas malas seu telā aut cataractā Et si cū medicinis medificatis capitꝫ ꝛ alterātibꝫ malā oispositōez ꝓuideri ñ poterit recurrat̄ ad capitulū ꝓp̄e egritudinis.

☞ Saltꝰ fatiei si ꝑseuerās aut mltꝰ fuerit ꝛ foꝛtꝫ. oꝛꝫ toꝛturā p̄tēdit vicinā Prouideat̄ cū solutis foꝛtit̄ ac vomitis Facies q̄ꝫ infirmi cū foꝛti aceto in q̄ mētastꝛꝫ sit decoctū fricari dꝫ ꝛ comestio minuenda ac subtiliāda A vino p̄terea oīno abstīere: gargarismis fricationibꝫ purgatōibꝫ ꝛ sternutatōibꝫ vti dꝫ patiēs Totiꝰ ꝓo coꝛpibꝫ saltꝰ mltꝰtus ꝛ diu ꝑmanēs spasmū ꝓnosticat In h̄ cāu foꝛtit̄ euacuare cōuenit coꝛpꝰ ꝛ total̄r fricare ꝛ calefacere: ꝛ regimē oīno subtiliare ꝛ medicīas foꝛtit̄ calefatiētes admīstrare Stupoꝛ ꝛ mēbroꝝ debilitas in aliq̄ pte p̄tēdit paralisim Subtiliādū ē regimen cū ista ceperint apparere. ꝛ cū medicis calefatiētibꝫ q̄ fatiāt ad paralisiꝫ ꝓuidēdū Rubedo fatiei ꝛ ocl̄oꝝ atq̧ maīfestatio venaꝝ ī ipis ꝛ descēsus lachrīarū. ꝛ ipotētia patiēdi lūis claritatē si ista affuerint cū foꝛti doloꝛe capitꝫ frenesiꝫ ꝓnosticāt Prouideat̄ cū īfactōe totiꝰ coꝛpis cū oleo rosaceo mixto cū aceto ꝛ cū fleubothomia vene capitꝫ ꝛ basilice. ꝛ cū medicīa colerā mūdificāte vt ē medicīa fcā ex scamonia. aloe. mirabolanis citris ꝛ silibꝫ vl̄ cū alia medicīa magꝫ tpata ꝛ minꝰ picl̄osa vt ē medicīa fcā ex tamarindis māna castiafistula succo rosaꝝ ꝛ silia. ☞ Incubꝫ ꝛ ꝓtex si ꝑseuerēt ꝛ foꝛtes fuerint epilēsiā p̄tēdunt. Prouideat̄ cū foꝛti medicīa ꝛ medificatōe fcā ex pillul̄ fetidis ꝛ ex melle seq̄litico vl̄ cōposito dato cū triplo aq̄ decoctiōis isopi ciperi. achoꝛi capar..n et peonie. et aliquando cum tiriaca.

☞ Tristitia absq̧ manifesta cā diu ꝑmanēs pusillanimitas atq̧ tioꝛ ꝛ coꝛdis maligtas atq̧ despatio melācoliā ꝑ..āt Succurrat̄ cū his q̄ dicēt̄ in ca. đ melācolia: ꝛ accipit̄ h̄ melācolia ꝓ egritudīe ñ ꝓ humoꝛe. ☞ Si ira ꝛ furoꝛ cū stabilitate ꝑseuerauerit ꝛ tp̄s multū cōtinuauerit maniā ꝑcat Succurrēdū ē cū rebꝫ ꝯferētibꝫ ad maniā ꝛ demoniacā passionem. Cum aliq̄s circa oculos quasi muscas volare

vel in circuitu eoꝝ que aspiciunt fumū aut vaporē viderit. principia descēsionis aque ad oculos innuit. Prouideat cū medicinis huius capituli scʒ aque descēsionis ad oculos. ☞ Catarr⁹ et corizior si freqnter euenerint et pseuerauerint. timendū est neptisis vel asma vel passiones pulmonis eueniāt. Ideo in breui succurrendū est cū medicinis suoꝝ capituloꝝ. ☞ Sudor mult⁹ atꝗ pseuerans absꝗ causa manifesta corpis significat repletōem. Vñ ipocras q̄rta particula amphorismoꝝ. Sudor mult⁹ et somno absꝗ manifesta causa fact⁹ significat qm̄ corpus plurimo vtitur nutrimento. si vero cibū non accipiēti hoc fiat significat qm̄ euacuatōe indiget. Subueniat cum abstinētia aut fleubothomia. Si aūt sudor fetid⁹ fuerit. tunc febrē vicinā significat Subueniendū est cū reb⁹ medificantib⁹ coleram. ☞ Tremor cordis frequēs ptendit mortē subitaneā. Cū fleubothomia et vētris solutiōe succurrat. et specialiter cū reb⁹ mouentib⁹ humores adustos et melancolic⁹ venenosos. vt sūt pol. po. sene. epithimati elebo. nigꝝ. ꝛ similia. ☞ Repletio supflua et nimia timores Omoptoice passionis id est emissionis sanguinis cū vomitu stomachi in futuro pter timorē appoplexie et mortis subitanee affert. Statim cū fleubothomia succurrat. Sensuū pturbatio ac motuū debitatio si cū repletione fuerit futuraꝫ nūtiat appoplexiā Succurrendū est cū fleubothomia purgatione et gargarismo. Grauitas si in dextro latere fit apud costas posteriores. id est apud costas impfectas et curtas... punctura atꝗ tētio epatis significat lesionē. Subueniat prout in capitulo de egritudinib⁹ epatis.

☞ Facies et palpebre si inflate fuerint idropisim et cacesism significat. Cacesia est mala habitudo pcedens idropisim. ☞ Egestio plus tincta solito icteritiā significat. Sʒ si fuerit alba sicut egestio canis significat icteritiā cū opilatōe. que deopilantia requirit.

☞ Egestiones liqde indigestionē significāt et malaꝝ in stomacho ꝛ epate dispositōem. vel mūdificatōem maloꝝ humoꝝ exeuntiū in venis. seu cursum humoꝝ ex venis ad intestina mediantib⁹ meseraicis q̄ cōtinuant cū sima vel cōcauitate epatis et ipis intestinis. ☞ Mollis egestio faciens ani adustionē aut puncturā dissinteriā demōstrāt futuram. ☞ Succurrat cū medificatiuo et alteratiuo colere vt sunt mirabolani citrini. et similia. ☞ Pruritus ani futuras emorroidas significat. specialiter si prurit⁹ ille fuerit absꝗ causa vermiū in loco existiū. ☞ Urina fetida putrefactōeꝫ in epate et venis significat et q̄ fe. euenire debet seu vlceratio in vesica aut vijs vrinalib⁹. ꝛ hoc p puncturaꝫ loci distinguit. ☞ Urine ardor diu pseuerans vesicam et virgā pustulis hereditabit. ☞ Lassitudo et dissolutio membroꝝ cum destructione appetit⁹ febrē significat futurā. ☞ Quando aliqs sentit puncturā p totū corpus ad modū acus et cū hoc habuerit extēsiones absꝗ volūtate significat semp postulas subitaneas. Succurrat cū fleubothomia et ventosatōe. ☞ Cōmotio cōtinua sub cute cum ardore ꝛ aliqua oppilatōe febrem interpolatā significat. Succurrendū est cum mūdificatōe. ☞ Fractio membroꝝ cū dissolutōe absꝗ causa extrin

seca et cũ obumbratõe visus et oĩm sensuũ et debilitate appetit⁹ febrẽ continuã significat. Cũ fleubothomia succurrat statim anteq̃ supueniant. Destructio appetit⁹ et nausea colicã innuit. Succurrendũ cũ clisteri somno et abstinẽtia. Multus rubor fatiei cũ obscuritate ⁊ anhelitus augustia. et vocis raucedo leprã incipientẽ iã accidere timere f nũt. Succurrat statim cũ medificatiuis adustoꝝ et alteratõis vt sũt medicine elebo. nigri. polipo. sene. epithi. et similib⁹. Similiter quando quis pruritũ siccũ habuerit p totũ corpus et cũ hoc senserit puncturas ad modũ acus et formidatões quasdã p totũ corpus. ⁊ fatiẽ cũ oculis obfuscatã habuerit. leprã futurã significat. Succurrat velociter vt supra. cũ reb⁹ conferrentib⁹ ad leprã ne cõpositio cũ mala cõplexiõe firmetur. Si in vere squinantia multos inuadat repletõem significat ⁊ multiplicatõem male materie. Succurrat cũ fleubothomia et ventosatione. ventris solutõe. abstinentia. et gargarismis factis cũ rob nucũ et moris et similib⁹. Cunq̃ in hyeme appoplexia paralisis et similes egritudines fuerint multiplicate significat repletõem ex materia frigida multiplicata peccato aeris corrupti p nimiã humiditatem Remoueat materia subito et cõtinue cũ pillulis fetidis et similib⁹ cũ sternutationib⁹ et abstinẽtia a cibo et potu. Quãdo medic⁹ estate dispositõem aeris cõsiderauerit et viderit q̃ multe eueniũt pluuie. nubes quoq̃ et pluuiaꝝ multitudo die ac nocte pseuerauerit. ac meridionales multi venti exflauerint vel aer etiã ita quietus fuerit vt non moueatur. et cũ hoc etiã meridionalis ventus turbid⁹ existit. aerẽ pestiferꝝ p caliditatẽ multiplicatã. cũ humido significat. Succurratur prout in sequenti tractatu docebitur.

Particula tertia et finalis totius operis.

De cõsilio pseruatiuo et curatiuo cõtra pestilentiã variolos morbillos ignẽ persicũ et apostemata subito interfitiẽtia.

Atidotũ pestilẽtiale est duplex pseruatiuũ et curatiuum. Preseruatiuũ etiã duplex. dietale et medicinale. De quibus omĩb⁹ sed prius de regimine dietali sex rerũ innaturaliũ predictaꝝ seruato ordine tractabim⁹. Primo. Aer corruptus fetidus vel infect⁹ euitet pro posse. Dom⁹ sit septẽtrionalis poti⁹ q̃ australis. Camera sit in ede non inferior reumatica neq̃ etiã superior Tpe turbido et nebuloso nõ est bonũ ire p villam. sed cũ aliquo occupari infra domũ in qua sint pauci. Scdo: Carnes grosse ⁊ viscose euitent. et pisces p posse. et acrumina vt cepe et allea et hmõi. De cepe tñ cũ aceto aliquãdo parũ sumat. q2 generat humorẽ corrodentẽ venam vt vult Auicen. in. ij. et hoc sit raro. Fiant salsamenta et potagia cũ aceto et succo citri et acetose et spetieb⁹ temperatꝭ. dimittẽdo piper et mltũ acuta. Oia dultia dimitrat p posse maxie q̃ excedũt in dulcedine. q2 generãt humorẽ viscosum vt ait Galien⁹. Fruct⁹ oẽs vitari dñt nisi acetosi vt cerasa acria et malogranata. Sꝫ loco fructuũ vtat vno coclear i coriãdi pparati siue cõfecti. et hec est medicina solẽnis q̃ nullo

tpe debet omitti vt vult Auicenna in scdo Et vt breuiter dicā aceto vti in cibo et potu tpe pestilentie ꝛ nocumenti ipius assecuratio. a tota em̄ qualitate resistit hmōi corruptioni Potus sit vinū albū clarū pollitum ꝛ mediocris soporis seu pontici. non rubeum, neqꝫ fumosum. ꝛ potius eligat̃ vetus q̄ꝫ nouum. qꝛ magis exsiccat. ꝛ nouū non est cōplete digestū. Limphet̃ vinū aqua cocta infrigidata. Bibere aliquando in mane ꝛ parū de bona maluesia vel aliquo vino pontico vtile est cū vigeret calor. naturales spūs multiplicādo ꝛ supfluitates exsiccat.

☞ Tertio. Somnus diurn⁹ reprobat̃ in hoc tpe. post prandiū saltem. Et si dormiendum est. hoc sit parum ꝛ tarde a comestione remota corrigia et caltiamētis. ꝛ capite ꝛ collo bene eleuatis. a frigore p̄cauendo. ☞ Quarto. Tpe epidimie exercitiū fugiendū est in aere discooperto, qꝛ plus attrahit̃ de aere infecto. sed tantum pmitti exercitiū aliquale in aere recluso habitatōis seu dom⁹ stomacho ieiuno. ꝛ pl⁹ laudat̃ q̄esquā exercitiū in h̄ tpe. ☞ Quinto. Repletio saturitas ebrietas ingurgitatio mltiplicatio ferculoꝝ plongatio mēse quāuis omi tpe sint mala. pessima tñ i tpe pestilētie. Inanitio p̄cipue in h̄ tpe mala. Expurgare cerebrū p nares ꝛ palatū ꝛ corp⁹ euacuare ab oibꝫ supfluitatibꝫ est bonū q̄ntū plus est possibile. ☞ Sexto. Coit⁹ ira ꝛ nimiū gaudiū similiter euitent̃. ꝛ balnea nisi in extremitatibꝫ. Corpora em̄ illa sunt pestilentie disposita e quibꝫ fit magna resolutio. vt homines abutētes coitu vel fluentes in balneis. ꝛ qui calefiūt labore vel magna ira. Et hec sint de sex rebꝫ innaturalibꝫ. ꝛ de p̄seruatio dietali

☞ Medicina. Preseruatiua sumat̃ bis in septimana de bona tyriaca. ad quantitatē fabe cū vino albo aquatico vel lymphato. vel cū aq̄ acetoseq̄ꝫ melius est. Vel sumat̃ puluis factus de radice tormentilla. Vel pul. seu pill'. formate ab auicen. ꝛ rasi hermon. Recipe aloe cicotrini. ℥. i. mirre. croci. an̄. ℥. semis. cū vino fiant et cū vino sumunt̃ ad quantitatē. ℥. i. vel cū sirupo acetoso vel syrupo de ribes vl' aqua mēte Dicit̃ et est veꝝ q̄ꝫ omnis hō frequenter vtens his pillulis spetialiter in principio pestilentie euadet eā et non incurret: Valent em̄ he pillule qꝛ resoluunt et exsiccant et sunt sine cura, et eaꝝ vsus frequentet̃ qꝛ nunq̄ꝫ fuit inuenta medicina cōpar ei. nec tā laudabilis et experta. et sumant̃ semel bis vel ter in septimana, Lapis bezar valet contra omē venenū. valet etiā bolus armenicus sumptus cū aceto vel aqua frigida in parua quātitate. similiter et terra sygillata. Electuariū dyātes valens ad timorosos tristes furiosos debiliū spirituū. cordiacis sincopisantibꝫ conualescentibꝫ cōueniens reliqueas humoꝝ nociuoꝝ ꝛ cibi corrupti venenosi potēter expellens a peste epidimiali et aere venenoso necnon a febriū corruptione p̄seruat. ☞ Cura. Si vero morbus pestifer euenerit. aut est febris sola. vel cū apostemate. Si est febris sola. et venter non est laxus pṽocet̃ cuꝫ suppositorio vel clisteri post fiat fleubothomia de basilica. ꝛ parua quia in talibꝫ virtus est debilis ꝛ materia multū mala. et quādoqꝫ nō multa Et dieta teneatur vt in acutis quātū ad cibū ꝛ potū Verūtamē licet in parua quantitate fre-

quentius debent cum aliquo confortari propter deperditionem spiri-tuũ nã aliter pderent appetitum et illi qui viliter se hñt in cõmedẽdo euadunt et viuũt vt ait auicen. in. iiij. Non debet patiens sustinere sitim sed in potu aliquid acetosum admisceatur. vt est vinum mala-granatoꝝ. sirupus de ribes. aqua acetose. succus limonum vel succus citri. Caueatur a forti medicina. quia frequenter tales per fluxum ventris moriuntur. Sed castia fistula thamarindi: reub. viole. pruna ⁊ quãdoq͂ clisteria possunt administrari: Semper medicus habeat mentẽ ad cõfortandum cor et illud pro alio remedio non postponatur. Confortetur ergo cum epithimatibus ad extra. et cũ sirupis et alijs medica-minibus ad intra. in quibus omnibus sit infrigidatio et edoramentũ vt sunt acetositas citri et pomoꝝ. et granata acetosa. campo · sandalis et similia. Electuarium dianthos de quo supra loquutum est administrator quia valde cõfortat. Valet etiã triasandali et diarodon abbatis. Pauperes vero sumant succaram rosaceam cũ aqua frigida et modico aque rosacee. Abstineat patiens in balneo et potu aque calide tã-q͂ ab initio mortali quia multiplicat pestilentiam et calidũ accidentale ac humidum: et appetitum deicit speciemq͂ exalare facit. Similiter abstineat ab vsu brodioꝝ carniũ habentium caliditatem et humiditatem actu. nisi illa brodia rectificata fuerint cũ agresta: vino de granatis aceto et similibus. Si autem cũ f[...]bre est apostema. tunc fiat fleubothomia scd̃m exigentiam loci vbi sentitur dolor. Super locum apostematis non ponatur tiriaca. quia ipsa ꝓpellit venenum ante se. et sic faceret apostema ꝓfundari. Apostemata nunq͂ debẽt repercuti: et ideo supra nõ ponatur acetum. morella. plantago. et huiusmodi. sed ponantur attractiua et maturatiua emplastra. Si vero esset ignis ꝑsicus in quo non apparet tumor magnus. sed nigredo et cõbustio et cito dilatatur. fiat emplastrũ tale. Recipe malisgranatoꝝ acetosoꝝ quantũ volueris. frangã-tur et cum aceto coquantur. postea bene terantur. et totũ extendatur super pannum vel alutam. et desuper applicetur postq͂ apostema ruptum erit. quia non est presentis speculationis. quodcunq͂ sit illud. manui cirurgicali dimittatur

☞ Explicit opus triptitum de salute corꝑs editũ: Bononie ꝑ dñm Guihelmũ de saliceto medicine doctorem solẽnissimũ.

☞ Incipit tractatus qui intitulatur salus anime alias stabilimentum fidei catholice. editus per reuerendissimum patrem dominum Cardinalem de turrecremata ordinis predicatorũ eximium sacre pagine doctorem. Et diuiditur in septem particulas ẜm q͂ ibi sunt septem rationes seu argumenta efficacissima veritatẽ huius fidei stabilientia.

¶ Argumentum primum.

Docet nos diuina scriptura. et cõsonat naturalis rõ ac moralis doctrina q͂ non est credendũ omni spiritui. Et item q͂ qui cito credit leuis fit corde eccle. xviij Ideoq͂ ammonemur probare spũs an ex deo sint. Proinde quo incõprehensibiliora atq͂ altiora sᵗ que ꝓponuntur credenda: eo efficatiora debent

esse argumēta quibus illa credi oporteat. Hinc xp̄us docēs trinitatē
in diuinis atq̃ vnitatem cōsistere: asserensq̃ esse filiū dei et xp̄m in
lege promissum ac ꝓphetis. et sacrifitia sacramentaq̃ nouam legem
cōdens: nō exegit a nobis vt solis ac nudis verbis suis crederemus.
sed varijs multisq̃ modis probauit se vera docere atq̃ asserere per
opa miraculosa et supnaturalia que fecit. de quibus dixit: Opera q̄
dedit mihi pater ꝑhibent testimoniū de me. Joh. x. Et rursus eodē
ca. Si mihi nō creditis operibꝰ credite. Itemq̃. Si nō facio opera
patrꝫ mei nolite credere mihi. Et iterū. Si opa nō fecissem in illis que
nullus alius fecit. peccatū non haberēt. Jo. 15. Unde et ipsi aduersa
rij xp̄i infelices iudei stimulante inuidia dicebāt: Quid facimus: q2
hic hō multa signa facit: Jo. 11. Alioq̃ in loco quidā eorum dicebāt:
Xp̄s cū venerit nūqd plura sig facier q̄3 q̄ h̄ facit. Jo. 7 Illud ḡ in pri
mis scire cōuenit q̄ sicut hoīes vniuersi vniꝰ eiusdēq̃ sunt speciei ita
ad vnā eandemq̃ beatitudinē siue ad eundē vltimū finē saluificuꝫ
sunt creati. Hec autem beatitudo non est feda et brutalis voluptas
quā ꝑfidus in suo alcorhano machometꝰ repromisit in paradiso ter
restri habendā: sed est clara et ꝑfecta visio deitatis fruitiā inestabili/
ter delitiosa ac plenarie cōtemtiua et quietatiua omīs desiderij mē
tis create in paradiso celesti eternaliter possidēda. quā in euangelio
xp̄s docuit et repromisit. eiusq̃ euāgeliste atq̃ apostoli p̄dicauerūt
Quemadmodū igit̃ totū genꝰ hum nū ad hanc beatitudinē ⁊ finē
vltimatū saluificū est creatū: sit oīm fideliū atq̃ electoꝝ. oportet esse
vnā et eandē fidē qua credant deū esse oīm creatorē iudicē ac remu/
neratorē Et fuit hec fides ab exordio mūdi a cūctis electis obseruata
Que tn̄ ꝑ temporꝝ successiones creuit et paulatim magꝭ magisq̃ ex
plicita fuit. Insuꝑ q2 beatitudine tāta priuatū fuit genꝰ hūanū pri
morꝝ transgressione parētum. atq̃ ꝑ xp̄m ad eandē beatitudinē fue/
rat reparandū. Igit̃ a mūdi principio necessariū fuit ad salutē habe
re fidē xp̄i explicite vel implicite. Que fides quia de supnaturalibꝰ
est. per naturales nō potuit rōnes ꝓbari. sed pedetenti manifestata
est hoībus. Primo quidē ꝑ reuelatōes diuinas. per angelicas allo/
cutōes. ꝑ apparitōes supnas factas sanctis patriarchis atq̃ ꝓphe/
tis qui fuere a mūdi principio vsq̃ ad moisen. Deinde pleniꝰ facte
sunt moisi ac ꝓphetis veteris testa menti. et per eos manifestate sunt
fidelib3 ceteris. Interea vt sciremꝰ talia diuinitꝰ esse reuelata viris
p̄cipuis attestatus est omp̄s deus verbis doctris vaticinijs et predi/
cationib3 eorundē ꝑ copiosa et preclara miracula tāq̄3 per supnatu/
ralia testimonia et argumēta diuina que sunt tāq̄3 sigilla omipoten
tis dei scripturis et verbis sanctoruꝫ mirabiliter appensa. In talib3
eīm vt pulchre ait Hilariꝰ que supra naturā sūt soli deo de seipso cre
dendū est. Itaq̃ fides ista vocat̃ catholica. i. cōmunis siue genera/
lis. gn̄aliter eīm inhesit cūctis dei electis a mūdi exordio tpēq̃ eu an/
gelice legis fuit ꝑ vniuersum mundum predicata diffusa ac recepta

Habuit quoqȝ ab ip̄o mundi principio miracula signaqȝ gloriosa. Nempe in abel iusto sacrificanre deo apparuit signū qñ venit ignis desursum sacrifitia eius cōsumens. Nā vbi trāslatio nostra hȝ. Re-spexit deus ad abel et ad munera ei⁹. Ge.4. Alia trāslatio hȝ. Inflā-mauit sup abel et sup munera ei⁹. Signū q̇d posuit de⁹ in cain. trāsl-latio enoch in paradisum. gñale diluuiū. magna stupēdaqȝ fuere mi-racula. Porro post diluuiū sanctis patribꝫ Noe Sem Abraā Isaac Jacob. ⁊ alijs multis frequēter ac generose appaiuit ⁊ mirabilia fe-cit. Tandem p moisen in egipto multa magnaqȝ de⁹ fecit ꝓdigia. p quē suā plebē israhediticā ab egiptioꝝ seruitute durissima liberauit deosqȝ eoꝝ impotētes ⁊ vanos abscōdit. Cōsequenter ꝑo p moisen legē dedit populo suo in mōte sinai nō sine magnis multisqȝ signis ꝓdigijs atqȝ miraculis. Et q̄uis miracula p moisen facta satis ab-sconderēt legē mosaicā esse diuinit⁹ datā. nihilomin⁹ postea per io-sue aliosqȝ iudices ꝓphetas ac patriarchas durāte lege moisi q̄ plur-ma fecit de⁹ magna gloriosaqȝ miracula. et maiora q̄ p moisen fa-cta erāt. Orāte em̄ et quasi iubēte iosue sol et luna stetere in medio ce-li immobiles spatio diei vni⁹. Josue.10. Silr̄ isaia dñm inuocante sol retrocessit spatio. x. horaꝝ. et ꝓlongata fuit dies illa p horas. 20. Ysaie.38. Deniqȝ q̄ potentes et gloriosi fuerint helias et helise⁹ ei⁹ discipulus. liber regū describit. Et breuiter donec ad xp̄i aduentum habuit popul⁹ iudeoꝝ certis tp̄ibus sub lege mosaica tūc currēte san-ctos ꝓphetas aut dei amicos. signa quoqȝ anteq̄ miracula. Unde gloriātes cantabāt. Quāta audiuim⁹ et cognouim⁹ et p̄res nostri annūciauerūt nobis. Et fuit quondā ppl's ille multis donis ac priui-legijs diuinit⁹ adornat⁹ et pre cūctis ppl'is multipliciter sublimat⁹. Porro a tp̄e illo quo xp̄s mūdo apparere et illi ppl'o p̄dicare est dig-tus. neminē habuerūt de plebe sua facientem miracula. nisi ip̄m met dñm iesum. et discipulos ei⁹. Quē cū crucifixissent eiusqȝ apostolos et discipulos abiecissent. ablata sunt ei⁹ vniuersa supnaturalia bene-fitia dei et priuilegia cōsueta grā ꝓphetie et mirificatiōes: immo et tūc priuati sunt templo et vrbe regno et sacerdotio. sunt que in p̄sens mūdiuagi dispersi capti oppressi et cūctis hoībus miserabiliores ef-fecti. Om̄is quoqȝ excellētia illa vaticinorū miraculoꝝ priuilegiorū et diuinoꝝ carismatū discipulis xp̄i abundātissime est collata. et per ip̄os ad populū credentem trāslata.

Argumentum secundum.

Quāuis ea q̄ p ip̄m opatus est xp̄s suffitiant ad euangelice leg[is] et fidei sancte p[ro]bationē. tamē ex eis miraculis atqȝ doctrinis pau-ci iudeorum fuere conuersi. et qui ex illis cōuertebant̄ paulopost xp̄o capto et crucifixo ita fuere turbati territi et deiecti q̄ a sua fide pari-ter corruerūt. nec xp̄m confiteri. nec coram iudeis apparere audebāt quousqȝ dñs iesus post suā resurrectōem ip̄is frequēter atqȝ euidēter

apparuit et in eoꝝ p̄sentia ascēdit motu ꝓprio in celū̄ sanctiq̄ ange li eis visibiliter apparebāt ac loquebanṫ. Sicq̄ quinquagesimo die post suā resurrectōem xp̄s in visibili signo misit et infudit gloriosis apostolis et q̄busdā alijs fidelib⁹ sp̄m sanctū̄. q̄ repente corda eoꝝ diuini amoris ardore vehemētissime inflāmauit. om̄iq̄ virtute repleuit ex alto. toti⁹ quoq̄ sacre scripture notitiā abundātissime inspirauit. et oim̄ liguaꝝ sciam dedit. gr̄am etiā ꝓphetie efficatiāq̄ signoꝝ. Ita q̄ beatissimi illi ap̄li desup̄ cōfirmati vncti succensi subito pariter eruperūt de suo cōclaui. sublataq̄ om̄i formidine p̄dicarūt iudeis feruētissime atq̄ firmissime. constātissimeq̄ atq̄ intrepide affirmarunt. Jesum nazarenū̄ esse regem messiā in lege ꝓmissum ac ꝓphetꝫ. Et q̄uis in veteri lege plurimi sancti multa magnaq̄ fecere miracula. tamē in euāgelica lege innumerabiliter plures multo plura ⁊ maiora miracula signa et ꝓdigia perpetrarūt. quēadmodū sacre atq̄ autētice contestātur historie.

Argumentum tertium.

Est. quod ea que in euāgelica credim⁹ lege scim⁹ a sanctis prophetis ac patriarchis in lege nature. maxime ṽo in lege scripta mosaica ante tot secula esse prenūtiata prefigurata et descripta. Nempe de xp̄i aduētu incarnatōe ⁊ natiuitate ex virgine gloriosa moises in suis libris. dauid in ps̄. salomon in cāticis. isaias in multꝫ capitulis ieremias zacharias. aggeus copiose et clare ꝓphetarūt. De loco quoq̄ natiuitatis xp̄i ꝓpheta micheas. De certo ṽo sui aduētus tp̄e vaticinat⁹ est daniel. De ei⁹ passiōe isaias: dauid. ieremias. ozee. ⁊ alij sunt prelocuti. Sed et de ṽa ei⁹ deitate supradicti ꝓphete clarissime conscripserūt. Que om̄ia eruditis in lege et ꝓphetis certissime constant. et in alijs tum p̄ alios tū per nos editis tractatib⁹ sunt ꝓbata.

Argumentum quartum.

Est ista tā diuturna ac finalis derelictio iudeoꝝ q̄ olim erāt peculiaris et carissim⁹ dei pp̄ls. Et quādo per idolatriā ac alijs modis tēpore veteris testamēti. grauiter offenderūt cōuenerūt castigari a deo pergētes idolatras quoꝝ potestati tradebanṫ interdū. per vi. p̄. viij. quādoq̄ p̄ annos. xviij. aut. xx. tandē per annos. xl. Cumq̄ peccassent grauissime tp̄e ieremie ꝓphete. et ante p̄ idoloꝝ culturā et ꝓphetaꝝ ac iustoꝝ persecutōem atq̄ occisionē p̄ adulteria trāsgressionēq̄ legis in augurijs sortilegijs diuinationib⁹ et magicis artib⁹. traditi sunt hostibus suis. trāslati et capti per annos. lxx. Interea tn̄ missi sunt eis multi sancti ꝓphete et viri dei ad consolandū ⁊ instruendū eos qui et liberatōem eoꝝ futurā determinate prenunciauerunt. Sꝫ postq̄ xp̄s ab eis occisus est. eiusq̄ discipuli ab ip̄is oppressi et deiecti sunt nec penitere aut credere voluerunt. traditi sunt manib⁹ romanoꝝ et crudelissime deuastati occisi venūdati capti et p̄ mūdū dispersi vsq̄ in p̄sens per tot cētenaria annoꝝ. vtpote plus q̄ p̄ annos

M.cccc. Nec interim habuerũt ꝓphetas neq̄ miracula. nec templũ nec regẽ. nec sacerdotiũ. nec ꝓpriã terrã. Et hec oīa de eoꝝ infidelitate derelictõe desolatõe captiuitate induratõe obstinatione et miserijs a ꝓphetꝫ scim⁹ esse p̄dicata. oīa quoq̄ dilectõis et acceptatõis dei circa hoies signa. cũcta dona priuilegia carismata miracula olim eis cõcessa ad populũ xp̄ianũ copiosissime nouim⁹ esse trãslata. Ex quo ꝗ̄ꝫ intuitu argumẽti cõuersi sunt sepenũero plurimi iudeoꝝ ⁊ q̄dã eoꝝ q̄ttidie conuertunt. Nisi em̄ iã multo enormiorib⁹ essent inuoluti sceleribus quam antea vnq̄. non tamdiu neq̄ tam maxime essent a deo spreti derelicti posthabiti. p̄sertim cum nec interim coluerunt idola dieq̄ ac nocte clament ad deũ pro consolatõe.

Quinti argumenti prima pars

☞ Omni miraculo per xp̄m et suos discipulos facto maius et p̄stantius extat miraculũ totius mundi cõuersio ad tam arduissima euangelicã legem et incõprehensibilem fidẽ sine violentia et armis. sine eloquentia astutijs calliditatibꝫ que humanis aut magicis artibus ad p̄dicationes et miracula paucoꝝ: et pauperũ xp̄i discipulorum. Quãuis em̄ iam plurima et maxima regna a fide xp̄i corruerint. p̄sertim per violentiam sarracenorũ: tempoꝝ quoq̄ atq̄ hominũ malitia exigentibus. vt asia affrica egiptus terra promissionis caldea ⁊ regna persaꝝ atq̄ medoꝝ palestina siria. multa quoq̄ alia. hec tamẽ regna omnia multis annis fuerunt xp̄iane religionis cultu ornata: Testes sunt veteres approbate historie. testes doctores scriptoresq̄ plurimi: testis et ip̄e doctrine vulgore et vite sanctimonia prestans beatus Jeronimus asserens in eo que scribit aduersus helindium tractatu. ꝙ suo t̄pe totus in xp̄m credebat mundus.

Argumenti quinti secunda pars

☞ Est. ꝙ ab exordio p̄dicationis euangelice legis plebs xp̄iana habuit persecutõres et impugnatõres acerrimas valdeq̄ multas ab imperatoribus regibus et tirannis. a iudeis a p̄bis ab hereticis. et tamen inter hec oīa penalia mala. xp̄iana religio magꝫ magisq̄ excreuit atq̄ p̄ualuit. et non nisi ope et virtute diuina et per excelsa ac preclara miracula. Sepissime nanq̄ visum est in vnius martiris occisione deum tot et tanta ostẽdisse prodigia ꝙ. xx: xxx. aut. xl. milia incredulorũ cõuertebant. Postea vero ꝓpter assidua proh dolor atq̄ enormia grãdiaq̄ xp̄ianoꝝ scelera p̄missi sunt sarraceni et alij fidelibus aliquãdo preualere.

❡ Argumentum sextum.

☞ Est veritas atq̄ certitudo verboꝝ legiferi nostri dñi iesu. q̄ ait. Celũ et terra transibunt. verba aũt mea non transibunt. Lu. 21. Et iteꝝ. Amen dico vobis donec trãseat celũ et terra tota vnũ aut vn⁹ apex nõ preteribit de lege donec oīa fiant. Matth. 5. Nempe vt ait preallegat⁹ Jeronimus Mendaces fatiunt vt ipis quoq̄ vera

dicentibus non credatur, Ecōtra. veraces fatiūt vt eis in oībus prestetur fides. Multa aūt de aliīs et de seipo predixit dn̄s iesus. vt post te iherosolimitanā destructōem, iudaicā desolationē. suā a discipulo traditionē. captionē. illusionē: flagellatōem. crucifixionē. mortē. resurrectōem. ascensionē. spūssancti missionem. aduentumq̧ suū in vltimū generale iuditiū. Que oīa preter hoc solū vltimū qd̄ adhuc futurū pendet cōtigisse ac vera fuisse certū atq̧ indubitatū est. Restat igit̄ vt qui tot ac tāta predicta ab eo futura, fecit esse preterita de hoc vno quod superest non sit aliquo pacto mētiturus. Quō em̄ mētietur veritas, aut quō facta dictis cōpensare oīpotentia nō valebit. Quomodo inquā qui maiora fecit minora facere nō poterit. Maius siquidem est iudicatū ad mortē, mortuūq̧ resurgere a mortuis. q̄ viuum iudicare viuos et mortuos. Maius est hoīem celos ascendere. ad dextrā sedere virtutis dei. angelis imperare et toti celo. q̄ e celis descendere et solos hoīes demonesq̧ iudicare.

Argumentum septimum.

Est perfectio euāgelice legis et sanctitas vite quā xp̄s sanctorū oīm sanctissimus in euāgelio docuit. Perfectōem nāq̧ et sanctitatē cōstituit in feruēti pura ꝛ plena deitatis dilectione. Dedit quoq̧ auxilia aptissima perueniēdi ad talē dei dilectōem. docēdo omnia illa vitari ac deseri que sunt impeditiua spiritalis profectus ꝛ incrementi diuini amoris. vt sunt tp̄ales diuitie. carnales delitie. mūdani honores. ꝓprie volūtatis libertas. impatientia. rācor. inuidia. torpor. otium. negligētia. gula. Et breuiter exemplo et verbis docuit ꝓprium et priuatū amorem extinguere. deumq̧ toto diligere corde et seipm̄ pure in deo ita vt oīa illa amplectamur et acceptemus que nob accōmoda sunt ad cōplacendū altissimo ad profitiendū in caritate et gratia eius. oīq̧ virtute ad delendū nostra peccata. ad satisfatiendū pro eis atq̧ ad conformandū nos ꝑ posse sue sanctissime passiōi. Sicq̧ in oīi aduersitate tribulatōe iniuria paupertate castigatiōeq̧ corpis gloriemur. in oīi correptione correctione, aspernatōe derisiōe velut in omnibus diuitiīs gratulemur. omnipotentiq̧ regratiemur Odientes nos diligamus persequentibus benefatiam⁹ nec malū reddamus ꝑ malo. sed potius in bono malo vincam⁹. Nostra bonitate caritate pietate humilitate patiētia māsuetudine beneficētia. aliorū malitiā inuidiā crudelitatē superbiā impatientiā iracūdiā iniuriam superemus et extirpare conemur. Ecce habes ex xp̄i euāgelio omne offitiū mediū scȝ et perfectū. de quib⁹ et a tullio et a beato ambrosio in libro offitiorū scriptū est. Legimus em̄ in euāgelio adolescenti cuidā dixisse dn̄m. Si vis ad vitā ingredi, serua mandata. Dixit ille. Que. Jesus aūt ait illi Non homicidiū faties non adulterabis. non furtū faties. non falsum testimoniū dices, honora patrē et matrē et diliges proximū sicut teipm̄. Hec sunt media offitia qb̄ aliqd deest

Dixit illi adolescēs. Oia hec custodiui a iuuētute mea. Uēde omīa bona tua et da pauperibꝫ. et habebis thesaurū in celo. ⁊ veni et seque re me. Et supra habes scriptum vbi diligendos inimicos et orandum dicit pro calumniantibꝫ et persequentibus nos ⁊ benedicere maledicentes. Hoc nos facere debemus si velimus perfecti esse sicut pater noster qui est in celis. Qui super bonos ⁊ malos solem iubet radios suos effundere. et pluuiam et rorē terras vniuersorū sine vlla discretōe pinguescere. Hoc est ergo pfectū offitiū qd carthorthoma dixerūt greci. quo corrigunt que aliquos defectꝰ potuerūt hrē. vt ait btūs Ambrosiꝰ. Et ecce q ista pfecta euāgelij cōsilia adimpleuerūt fulgēt miraculis. clarēt signis. et exaudiunt copiose a deo atqꝫ a carismatibꝫ spūssancti replent. Quāto qꝫ supradictā pfectiꝰ atqꝫ excellentiꝰ obseruauerūt. tāto clarioribꝫ fulsere miraculis. nō solū in vita sua ⁊ morte. sed irē post mortē ⁊ q eorū implorauere suffragia celitus exauditi sunt. Talis abscōdit deꝰ esse suos amicos dilectissimos. ad eorū postulatōes fatiens magnanimis atqꝫ innumerabilia signa atqꝫ miracula Ipis rogantibꝫ immutauit motū celestiū corporū. mortuos suscitauit q̄plurimos. et a natiuitate cecos claudos surdos mutos fecit videntes ambulātes audiētes loquētes. leprosos quoqꝫ et alios irremediabilibꝫ egritudibꝫ laborātes curauit. Nō docuit xpūs in euāgelio vt scelleratꝰ et perfidꝰ in alchorano suo machometꝰ qꝫ fideles reddāt malū p malo easdemqꝫ iniurias molestias lesiōes inferāt alijs q̄s patiunt ab illis. Nec eos etiā q ita vlciscunt mirificat deus p sua opa miraculosa. sicut nec in lege machometi tales vnq̄ miraculis claruerūt. Postremo etsi ea que credimꝰ seorsum accepta valde sint incomphensibilia ⁊ mirāda immo interdū irrationabilia aliquibꝫ videant. tn̄ dū omīa comportant ac inuicē compant. atqꝫ cū suis argumētis et rōnibus assumunt tūc plane inueniunt pulcerrimā hre cōnexionē. et rōnabilissima esse. ac mutuo sapientissime cōcordare. Nunc ergo nūc pariter grās deo referamꝰ oēs qui de tenebris nos vocare est dignatꝰ in admirabile lumē suū. q de lumine fi dei ad lucē beatifice visiōis nos simul dignet perducere. ad laudē et gl'iam nominis sui in eternū benedicti. Amen.

Explicit tractatus de salute anime. Editus per reuerendissimū patrē dn̄m Cardinalem de turre cremata: ordinis predicatorū. eximiū sacre pagine professorē. Anno dn̄i. M.cccc.xcv. Impressum Lyptzk per Baccalariū wolfgangū de Monaco.

12 p.